

UNDP in Liberia

UNDP_{in} Liberia

tussen twee burgeroorlogen

Johan P. Buwalda

Voor Wijnie, mijn lief. Het bleek niet mogelijk om samen in Liberia te werken en te wonen. Dat had te maken met de dreigende situatie daar en haar werkzaamheden hier in Nederland. Ze heeft mij in deze periode zonder één klacht afgestaan, heeft geluisterd naar mijn problemen, mij aangeemoedigd vol te houden en mij bij moeilijke besluiten geadviseerd.

© 2019, Johan P. Buwalda

ISBN 978-94-6247-121-4

www.bestelmijnboek.nl

editor: Caroline D. van Wijk

foto voorblad: KRO

foto achterflap: © Rob Huibers

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Voorwoord	9
Inleiding	21
Het project	25
Dagboek van een project manager 1997-1998	29
1. Op proef als CTA	31
2. Projectmanager MPSSR	59
3. Samenwerking	83
4. Begrijpt UNDP haar eigen project?	97
5. Uitblijven toegezegd steun	131
6. De fatale leugen	151
Terugblik	177
Nawoord	183
Lijst van afkortingen en begrippen	187

VOORWOORD

Jan Pronk | *Minister van Ontwikkelingssamenwerking 1973-1977 en 1989-1998, Special Representative of the Secretary General United Nations in Sudan 2004-2006.*

*“Het proces is belangrijker
dan het resultaat”*

Liberia heeft een aparte geschiedenis. De staat Liberia werd in de negentiende eeuw gesticht door afstammelingen van tot slaaf gemaakte Afrikanen die naar Amerika waren verscheept. Men zou kunnen beweren dat het land door hen werd gekoloniseerd, maar dan heel anders dan de andere staten in West Afrika, die gekoloniseerd waren door Europeanen, vreemdelingen dus. De kolonisatoren van Liberia waren geen vreemdelingen, maar nakomelingen van Afrikanen zelf. Maar ze brachten een Amerikaanse cultuur met zich mee en kwamen al snel in conflict met de autochtone bevolking van het gebied. Het leidde er toe dat een half vreemde elite het land bestuurde en dat Liberia in het buitenland, zeker in Amerika, werd beschouwd als een land dat respect verdiende omdat het bestuurd werd op een westerse manier.

Ik herinner mij bijvoorbeeld het bezoek dat President Tubman van Liberia in 1960 bracht aan Nederland, als een gerespecteerde gast van de toenmalige Nederlandse regering en in het bijzonder van koningin Juliana. Hij was niet de eerste President van Liberia die Nederland bezocht. In 1927 had de toenmalige President King ook al een bezoek aan ons land gebracht, als gast van Koningin Wilhelmina. Het was tot rond de Tweede Wereldoorlog niet gebruikelijk dat Afrikaanse staatshoofden Europa bezochten. Keizer Haile Selassie van Ethiopië was een uitzondering - ook zijn bezoek aan Nederland in 1954 herinner ik mij nog goed - net als de Liberiaanse presidenten uit die tijd. De meeste Afrikaanse landen waren nog gekoloniseerd. Pas na 1955 kwam ook in Afrika het dekolonisatieproces op gang.

Maar ook in de vroeg onafhankelijke landen Ethiopië en Liberia deden zich binnenlandse spanningen voor. In Ethiopië vond in 1974 een staatsgreep plaats die een einde maakte aan het bewind van Haile Selassie. De couppelegers maakten enkele jaren later een eind aan zijn leven. Onderling vochten zij uit wie de uiteindelijke machthebber zou worden. Dat werd Mengistu Haile Mariam, een dictator, die op zijn beurt in 1991 werd verjaagd door een bevrijdingsleger onder leiding van Meles Zenawi. Die bracht rust in het land, zij het dat jaren lang strijd werd gevoerd met buurlanden Somalië en Eritrea.

In Liberia gebeurde ongeveer hetzelfde. In 1980 werd de toenmalige Liberiaanse President Tolbert vermoord na een bloedige staatsgreep verricht door Samuel Doe. Daarmee kwam een eind aan het zogeheten Americo-liberiaanse bewind dat meer dan een eeuw had geduurd. Doe kwam voort uit de oorspronkelijke Afrikaanse bevolking van het land. Hij regeerde het land als een dictator, maar ook zijn macht werd betwist door anderen, vaak met een eigen tribale basis. Een van hen, Prince Johnson, greep de macht in 1990. Doe werd op gruwelijke wijze omgebracht. Daarna barstte een jaren lange strijd los tussen hem en andere krijgsheren, onder wie Boley, Kromah en Taylor, elk met een andere tribale achtergrond. Stammen zoals de Krahn, de Gio en de Mano, elk met eigen territoriale basis in het land werden tegen elkaar uitgespeeld. Omdat de grenzen van het land destijds tamelijk willekeurig waren getrokken vonden diverse strijdgroepen en stammen een deel van hun basis in buurlanden als Ivoorkust, Guinee en Sierra Leone. Die landen werden er door gedestabiliseerd en dat was een risico voor de regio als geheel. Andere landen bemoeiden zich er mee, waaronder Ghana en Nigeria. Het leidde tot een gezamenlijke militaire interventie, in het kader van de regionale organisatie ECOWAS, (Economic Community of West African States).

In die jaren gaf Nederland humanitaire steun ten behoeve van de slachtoffers van de strijd in Liberia. We deden dat via niet- gouvernementele organisaties en

via de Verenigde Naties. Die hulp was nodig. Er waren talloze slachtoffers, niet alleen van de strijd tussen de krijgsheren, maar ook van moordpartijen, martelingen en verkrachting. De krijgsheren gebruikten kinderen als front soldaten en gaven hen drugs, waardoor zij zich on-tastbaar waanden en voorop gingen in de gevechten. Die gedrogeerde kinderen waren niet alleen een groot gevaar voor anderen, maar ook voor zichzelf.

ECOWAS vroeg ons om steun en die gaven we in de vorm van vrachtauto's. Maar de door Nigeria geleidde ECOWAS legermacht werd zelf partij in het conflict. Ze werd geplaagd door corruptie en zelf ook gevreesd door burgers die zij moesten beschermen. De troepenmacht werd teruggetrokken, maar omdat de gevechten door-gingen later opnieuw geïnstalleerd, nu onder veel betere leiding. We beloofden opnieuw hulp.

Het leidde tot een zekere periode van rust. Verkiezingen resulteerden in een interim regering onder leiding van president Ruth Perry. Een jaar later, in 1997, brachten nieuwe verkiezingen Charles Taylor aan de macht. Bij bezoeken die ik in de jaren 1996 tot 1998 bracht aan het land, om na te gaan hoe we het beste hulp konden bieden, ontmoette ik beiden. Ruth Perry was een uitermate fatsoenlijk leider. Zij vertolkte de stem van de vrouwen in Liberia, die zeer geleden hadden onder de oorlog. Taylor was een man met bloed aan de handen, die zich aan zijn bezoekers voordeed als een gelovig Christen - hij liet

ons en andere bezoekers bijvoorbeeld lang wachten omdat hij zogenaamd verzonken was in gebed.

Tegelijkertijd kende hij zichzelf een goddelijke status toe, werd hij omringd door jaknikkers en moordenaars en was hij schaamteloos uit op eigen gewin, onder meer door Sierra Leone binnen te vallen en daar diamanten te roven. Ook hij kreeg steun uit het buitenland, onder meer van zakenlieden die daar garen bij dachten te spinnen, zoals de Nederlandse wapenhandelaar Kouwenhoven, die daarvoor in 2017 door een Nederlandse rechter werd veroordeeld. Dat was de eerste keer dat een wapenhandelaar daarvoor werd berecht. Hem werd een straf opgelegd van 19 jaar voor illegale wapenhandel en medeplichtigheid aan oorlogsmisdrijven. Dat was een belangrijk vonnis, dat een precedentswerking kan hebben in processen tegen andere wapenhandelaars. (Kouwenhoven bevindt zich momenteel in een gevangenis in Zuid Afrika. Nederland wacht nog steeds op zijn uitlevering.)

Waarom stemden mensen bij die tweede verkiezing op Taylor? Zij wisten dat hij bloed aan zijn handen had. Maar velen waren te bang voor Taylor om hun stem niet op hem uit te brengen. En anderen wensten liever door hem te worden geregeerd - dan wist men tenminste waaraan men toe was - in plaats van opnieuw verzeild te raken in chaos en geweld.

Bij mijn bezoeken aan Liberia ontmoette ik niet alleen politieke leiders, maar ook vertegenwoordigers van de civiele samenleving daar, intellectuelen, advocaten, vertegenwoordigers van vrouwenorganisaties en strijders voor mensenrechten, zoals Kofi Woods die tien jaar later, onder President Ellen Johnson Sirleaf, benoemd zou worden tot minister van Arbeid en van Publieke Werken. Ze waren moedig. Het sprak vanzelf dat wij hen steunden. Dat moest ook wel. Monrovia en het platteland boden een troosteloze aanblik. De stad was onveilig, het leven was er ellendig en niet alleen in de sloppenwijken. De gezondheidszorg schoot op alle punten tekort, er waren cholera uitbraken, het grote ziekenhuis in Monrovia functioneerde nauwelijks meer, mensen leden honger en de armoede was overal zichtbaar. Tochten buiten de stad, om mensen in andere delen van het land te bezoeken, waren risicovol. Regelmatig werden overvallen gepleegd en dat betekende dat wie niet in Monrovia woonde van hulp verstoken was.

Hulp kon worden geboden via niet-gouvernementele organisaties, Liberiaans dan wel afkomstig uit het buitenland, en via de Verenigde Naties. Ik sprak met vele van hen. Een VN vredesmacht was er toen nog niet. Die kwam pas later, in 2003. Maar in de jaren negentig waren er militaire en politieke waarnemers van de VN, naast organisaties die zich bezig hielden met hulp aan vluchtelingen (UNHCR), humanitaire hulp (het VN Wereldvoedselprogramma) en met de wederopbouw, zo-

als de VN Voedsel en Landbouworganisatie (FAO) en het UNDP. Over het werk van die laatste organisatie gaat dit boek, geschreven door Johan Buwalda, een ontwikkelingsexpert met veel ervaring in tal van landen in Afrika.

Het ging geleidelijk wat beter. De situatie in Liberia was ten tijde van mijn laatste bezoek enigszins gestabiliseerd. Er was een begin gemaakt met wederopbouw, voorzichtig en niet overal in het land. Het project dat Buwalda in dit boek beschrijft kon daarbij als een breekijzer fungeren: spreiding naar andere delen van het land en gewaardeerd door de bevolking. Gemakkelijk ging het niet. Buwalda schetst de problemen waarmee de VN in Liberia werd geconfronteerd en ook de problemen die hij zelf ondervond met de bureaucratie van de Verenigde Naties. Ik herken er veel van, niet alleen door mijn bezoeken aan het land, maar ook op basis van enkele tientallen jaren ervaring die ik zelf heb gehad met de Verenigde Naties. Het is altijd erg moeilijk voor internationale organisaties, zelfs voor de Verenigde Naties zelf, om te werken in situaties van oorlog, burgeroorlog en gewelddadig conflict. Het is ook moeilijk om te werken aan de wederopbouw na een conflict. Conflicten zijn nooit helemaal voorbij en ontwikkelingswerkers zitten in een keurslijf. Je kunt geen partij kiezen, zelfs als je dat graag zou willen omdat het overduidelijk is wie de boosdoener is en wie de onderliggende partij. Partij kiezen voor alleen slachtoffers ligt voor de hand, maar is vaak net zo moeilijk; wie is slachtoffer, wie dader, wie zowel

slachtoffer als dader? Bovendien, slachtoffers worden door machthebbers onder druk gezet en kunnen niet vrij uit spreken. Hulp die hen geboden wordt komt vaak niet goed terecht omdat strijdende partijen die confisqueren. En dan hebben ontwikkelingswerkers in het veld bovendien te maken met hun superieuren in de hoofdstad of in het verre en veilige New York. Die denken er vaak anders over, soms omdat ook zij weer onder druk staan van westerse regeringen die de financiële middelen verschaffen en die resultaat willen zien.

De door Buwalda geciteerde uitspraak van Felix Downes-Thomas “Het proces is belangrijker dan het resultaat” is juist gekozen. Een quick fix is onmogelijk, hoe graag beleidsmakers dat zouden willen en hoezeer men dat de bevolking zou gunnen. Natuurlijk moeten er resultaten worden geboekt, maar niet op het door de financier vastgestelde tijdstip en ook niet in de door de hulpgever geëiste vorm. Resultaten zijn er wel, en vele, maar ze zijn vaak niet zichtbaar, en zeker niet tastbaar, laat staan meetbaar. Het op gang brengen van een proces en het veranderen van de wederzijdse houding van mensen die gevangen zijn in een conflict - of in de nasleep daarvan - is een resultaat op zich. Al die processen hebben met vrede te maken en vereisen een zekere mate van stabiliteit en veiligheid. Die kunnen niet worden afgekondigd maar komen slechts werkende weg op gang. Dat gaat langzaam. Als ik één ding heb geleerd in al die jaren dat ik ontwikkelingsprocessen heb bestudeerd

en aan de vorming van ontwikkelingsbeleid heb mogen bijdragen dan is het dat ontwikkeling - en ook de wederopbouw die daar soms aan vooraf moet gaan - langzaam gaat en door de mensen zelf moet worden vormgegeven, niet van buitenaf, maar van onderop. Het is per definitie een proces van lange duur, geen project met een benchmark, een target en een output, zoals bureaucraten dat graag zouden willen.

Buwalda is daarop gestuit. Hij is teleurgesteld uit Liberia vertrokken om zijn werk elders voort te zetten. Zijn teleurstelling zal nog zijn toegenomen toen hij zag dat de processen waaraan hij had bijgedragen later weer geheel teniet werden gedaan. Na zijn vertrek brak een tweede burgeroorlog uit. In totaal zijn er in Liberia naar schatting 250.000 slachtoffers gevallen, nog niet eens meerekend de slachtoffers van verwante conflicten in Sierra Leone en Guinee. Maar mensen in Liberia en elders en beleidsmakers in New York en Den Haag mogen hem en zijn collega's in het veld dankbaar zijn voor hun toewijding en inzet.

Jan Pronk

*“Het proces is belangrijker
dan het resultaat”*

Felix Downes-Thomas | Special Representative of the
Secretary General United Nations in Liberia, 7 juni 1998

Door de oorlog zijn de bewoners van een dorp uiteen gejaagd. Sommigen zijn naar elders in het land gevlucht, anderen gingen de grens over. Er zijn er die hebben deel genomen aan die oorlog. Weer anderen zijn gedrogeerd en gedwongen om er aan deel te nemen. Vrouwen en kinderen zijn het slachtoffer van geweld geweest. En al die mensen met hun verschillend verleden in die afgelopen zes oorlogsjaren moeten weer samen verder, veelal weer in hun eigen dorp. Voor een blijvende vrede is het van groot belang dat ze allemaal gerehabiliteerd worden als bewoners van datzelfde dorp en weer integreren in de samenleving. Dit proces van re-integratie is een van de belangrijkste elementen in het herstel van het land. Dat proces moet zorgvuldig begeleid. Samen gaan mensen aan de slag om hun eigen toekomst weer op te pakken. Dat doen ze door samen te overleggen hoe ze die toekomst willen invullen en daar hun prioriteiten in te bepalen. Schoon drinkwater is vaak een van de eerste

behoeften. Overigens is in een regenland als Liberia dat niet het grootste probleem. Onmiddellijk daarop volgend is voedsel. Indien mogelijk verstrekt het World Food Programme (WFP) dit tot aan de eerstvolgende oogst. Liberia is heel vruchtbaar; als je een takje in de grond steekt kun je na een jaar al vrucht verwachten. Onderwijs en gezondheidszorg moet zo snel mogelijk beginnen en de voorzieningen hiervoor gebouwd worden. Liberianen kunnen die eenvoudige voorzieningen veelal zelf realiseren of met hulp van een enkele bouwvakker uit hun midden. Behalve dat ze samen hun toekomst en prioriteiten bepalen is ook het samen bouwen een belangrijk onderdeel van het integratieproces. Dat proces is eigenlijk nog belangrijker dan de school of gezondheidspost zelf. Goede begeleiding van het proces draagt bij aan de stabiliteit en de vrede in het dorp en dus in het land. Een zelf gebouwd dorp draagt bovendien bij aan het eigendomsgevoel, wat leidt tot goed onderhoud en sociale controle. Reken maar dat een vader trots is op bijvoorbeeld de door hem gemaakte schooldeuren en dat hij de kinderen die vernielingen aanrichten daar persoonlijk op aanspreekt. Wanneer een hulporganisatie of derden iets realiseren en dat overdragen aan de bewoners is het eigendomsgevoel veel minder en neemt het steeds verder af met als gevolg verwaarlozing.

Johan P. Buwalda

INLEIDING

Na zes jaar wrede burgeroorlog ligt Liberia in puin. In 1997 en 1998 geef ik leiding aan een van de grootste projecten van het United Nations Development Programme (UNDP) uit die tijd. Het is misschien wel mijn dankbaarste ervaring van de meer dan vijftientig jaar waarin ik voor nationale en internationale opdrachtgevers heb gewerkt in landen in Azië, het Midden Oosten, Afrika en de Balkan. Mijn ervaringen in Liberia sluiten bovendien aan op mijn beroep van architect: een betere leefomgeving scheppen voor mensen in één totaal concept van verschillende disciplines. Het project is dan ook multidisciplinair en verbindt verschillende fases in de hulpverlening na zes jaar van burgeroorlog: wederopbouw van de infrastructuur en maatschappelijke dienstverlening, rehabilitatie van rebellen en slachtoffers, herhuisvesting van vluchtelingen en ontheemden en re-integratie van al die bewoners en hun ontwikkeling. Met het programma kan ik mensen helpen die hebben geleden onder machtsmisbruik en de vreselijkste dingen hebben meegemaakt. Met hen zoek ik naar het samen realiseren van een nieuwe toekomst. Dit boek heb ik samengesteld op basis van mijn brieven en aantekeningen uit die periode.

Als projectmanager heb ik met drie verschillende actoren te maken met uiteenlopende belangen: (1) De bevolking heeft belang bij vrede en goed bestuur, schoon

drinkwater en voedsel, onderdak, onderwijs en gezondheidszorg – dat was mijn grootste drijfveer. (2) De landregering blijkt na de verkiezingen te bestaan uit de voormalige rebellen die uit zijn op macht en rijkdom. (3) Het belang van UNDP is primair de donoren van het project tevreden te stellen, door binnen de gestelde termijn hun geld uit te geven aan het overeengekomen project. Daarin slagen betekent voor haar medewerkers promotie en carrièremogelijkheden. De juiste keuzes maken, met behoud van een goede relatie met mijn werkgever voor de benodigde steun bij de uitvoering én met een overheid die heel andere prioriteiten heeft, heb ik vaak als koordansen ervaren.

In een land dat zo geleden heeft, passen de regels niet die vanachter een bureau in New York bedacht zijn. De situatie ter plekke, de veerkracht van de mensen en de mogelijkheden en middelen waar ik daar en dan over kan beschikken, nopen mij tot onconventionele keuzes. Tenminste, als ik binnen mijn opdracht echt iets wil bereiken. En dat is mijn doel en drijfveer – in tegenstelling tot die van sommigen met wie ik te maken heb en die mij voorliegen en daarmee mijn mogelijkheden ontnemen. Damali en Ajani zijn dan ook niet hun echte namen.

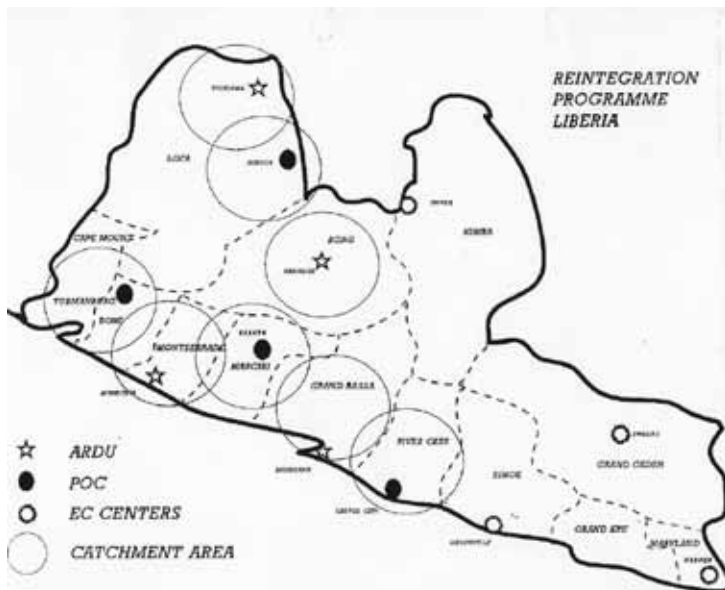
De persoonlijke verantwoordelijkheid die ik als projectmanager in dergelijke situaties neem, wordt niet gewaardeerd en dwingt mij ten slotte mijn ontslag in te dienen. Helaas ten koste van een succesvolle voltooiing

van het project. Desalniettemin ligt het project eind mei 1998 op schema met 94 projecten voltooid, 134 projecten in uitvoering en 227 projecten in voorbereiding. Maar behalve concrete projecten geniet mijn project staf van ruim honderd Liberianen een goed inkomen en zijn velen ervan getraind voor hun toekomstige taak. In de hoofdsteden van de 8 counties is een aanzet tot provinciaal bestuur bereikt.

Ik realiseer mij dat dankbaarheid van de bevolking voor mij de belangrijkste drijfveer is om dit werk te mogen doen.

HET PROJECT

Na 7 jaren burgeroorlog heerst in Liberia een broze vrede onder een interim regering. Een eerste en gelijker tijd succesvolle actie door de Verenigde Naties (UN) in het vredesproces is de ontwapening van de rebellen en kind-soldaten die eind 1996 begint. Binnen minder dan twee en een halve maand zijn twintigduizend ex-strijders ontwapend; meer dan zestig procent van de geschatte drieëndertigduizend. Vervolgens is de UN een reusachtig werkgelegenheidsprogramma gestart voor de bevolking in de dorpen en stadjes om hun eerste nood te lenigen. Het programma is gericht op verzoening en re-integratie van de ex-rebellen. UNDP initieerde het programma Civil Reconstruction Team (CRT) voor groepen van ex-rebellen en burgers samen in West- en Centraal Liberia.

Gedurende dit CRT-programma krijgen de ex-rebellen en kindsoldaten wekelijks traumatherapie en trauma-verwerking vanuit zogenaamde Project Operation Centres (POC's).

Een halfjaar later begint het Micro-Project Support for Resettlement and Reintegration (MPSRR). Met het herstel van elementaire sociale voorzieningen, zoals de microprojecten voor onderwijs, gezondheidszorg, water en hygiëne en het weer opstarten van lokale productieactiviteiten door de achtergebleven en terugkerende bewoners zelf, wil UNDP bijdragen aan de leefbaarheid van de dorpen en stadjes. Het project draagt hier op verschillende manieren aan bij, zoals met kasgeld, bouwmaterialen, technische en logistieke ondersteuning en toezicht houden op het management. Het programma is demand driven, dat wil zeggen, het beantwoordt de vragen van de begunstigden in het betreffende gebied en omvat maatschappij- en capaciteitsopbouw. Zogenaamde Area Reintegration and Development Units (ARDU's) voeren het project uit in de acht counties. Hun werkterrein is het verzorgingsgebied van circa vijftig mijl rond deze ARDU's. Het project faciliteert de coördinatie van projecten en programma's van andere UN-agentschappen, donoren en organisaties in het gebied.

De ARDU's kunnen tevens service en logistieke ondersteuning bieden aan non-governmental organizations (ngo's) en community based organizations (cbo's).

MPSRR zal 18 maanden duren. In die tijd moet het programma driehonderdenzestig microprojecten realiseren vanuit de acht veldkantoren; gemiddeld vijfenveertig per regio. Voor het hele project is een budget begroot van elf miljoen dollar. Ik begin 16 juni 1997 twee maanden op proef als Chief Technical Advisor (CTA) van het nog lopende CRT-programma en start 15 augustus 1997 als Project Manager (PM) van het nieuwe MPSRR-programma. Mijn opdrachtgever is het United Nations Office for Project Services (UNOPS), die de projecten uitvoert die UNDP heeft voorbereid.

[illegible]

DAGBOEK VAN DE
PROJECTMANAGER
1997 - 1998

1 | OP PROEF ALS CTA

17 juni 1997 | Gister ben ik naar mijn nieuwe bestemming vertrokken. Er is geen rechtstreekse vlucht naar Liberia. Sinds de oorlog hebben alle vliegmaatschappijen Monrovia uit hun vliegschema's geschrapt. Met KLM vloog ik naar Abidjan, de hoofdstad van buurland Ivoorkust. Vlak voor de schemering maakten we een tussenlanding in Lome, hoofdstad van Togo, waar het stroomde van de regen. Na een uur vertrokken we voor het laatste deel van de reis naar Abidjan waar we om 20:00 uur landden. Hier was het gelukkig droog. Ik werd afgehaald door George, chauffeur van UNDP, die mij bij een hotel afzet.

Vandaag komt George mij afhalen voor het aanvragen van een visum. Na twee uur wachten heb ik voor veertig dollar het begeerde stickertje. Dan terug naar het hotel voor mijn bagage voor de vlucht naar Monrovia. George koopt mijn ticket en loodst mijn bagage door de douane. Onmisbaar die man. Om 15:00 uur stijgen we op voor een vlucht van twee uur met een gammele Toepolev, een Russisch tweemotorig toestel met veertig doorgezakte zitplaatsen waarvan de helft ligt volgepakt met bagage. Als ik de veiligheidsgordel dicht klik, vraag ik me af wat er gebeurt als we in een luchtzak belanden en die stapel dozen en koffers vooraan gaat schuiven. De Russische bemanning is kennelijk nogal laconiek in het hanteren van de veiligheidsvoorschriften. Ik zit gelukkig achter-

in. We vliegen langs de kustlijn. Naarmate we Monrovia naderen wordt het zicht echter minder en verdwijnt de aarde ten slotte onder een dik wolkendek. Dat voorspelt regen bij aankomst. Als we de daling inzetten en onder het wolkendek komen, blijkt de kustlijn een aan-schakeling van lagunes en moerassen waartussen kleine nederzettingen van hutten met roestige golfplaten daken. Door de regen is het beeld triest en troosteloos.

Het eerste wat opvalt als ik op het vliegveld van Monrovia aankom, is het ontbreken van elke vorm van orde of administratieve organisatie. Tientallen mensen staan op de landingsbaan. Als de deur van het vliegtuig open gaat, slaan de tropen als een klamme deken naar binnen. Onder de aangeschoven trap staat een groep mensen zich te verdringen om mijn tas te dragen of mijn paspoort of inentingsbewijs aan te pakken. Anderen trachten mij te overtuigen dat ik alleen onder hun geleide straks mijn koffer kan bemachtigen en het vliegveld kan verlaten. Te midden van die chaos worden de paspoorten en inentingsbewijzen koelbloedig verzameld door een ongeüniformeerde vrouw en meegenomen naar een grote hangar. Ik word afgehaald door een chauffeur en naar de Landcruiser geloodst die gewoon in de buurt van het vliegtuig op de landingsbaan staat geparkeerd. Hij gaat meteen op zoek bij de douane naar mijn afgestempelde paspoort en koffer. De chauffeur geeft me een brief van de Deputy Resident Representative (DRR), de plaatsvervanger van de vertegenwoordiger van de UN in dit land.

Daarin heet hij me welkom en nodigt hij me uit voor een maaltijd straks in de UN-compound, op de veranda van de Club aan de rivier.

De tegenstelling met de stad is hier groot. Uit de lucht is Monrovia een uitgestrekt dorp met golfplaten daken rond een groot moeras. Langs de zee en het moeras liggen onafzienbare krottenwijken. De compound lijkt een paradijs met grote bungalows in een tropentuin, een gastenverblijf, sport- en recreatiefaciliteiten, met eromheen een omheining met bewaking. Voorlopig ben ik in het gastenverblijf ondergebracht met voor de deur drie reusachtige helikopters die onder andere voor een evacuatie kunnen worden ingezet. Iedere zaterdagmorgen om 07:00 uur is het vol gas proefdraaien. Een 'paradijs' dus, bewoond door uitsluitend internationaal UN personeel, mensen die je allemaal op je werk tegenkomt en natuurlijk na al die maanden behoorlijk op elkaar uitgekeken zijn. Ze hebben allemaal hun familie elders. In verband met de veiligheidsrisico's is Liberia voor de UN namelijk een zogenaamd non-family duty station. Wijnie, mijn echtgenote, mag dus niet op bezoek komen.

Vreemd dat ik vanavond alleen met de DRR aan tafel zit, zonder de projectmanager. De DRR heet Ajani en komt uit Burundi. Hij vertelt dat ik Johan Heffinck, de huidige projectmanager (PM), een arts uit België, zal opvolgen. Heffinck zal het lopende CRT-project in de komende twee maanden zo goed mogelijk afmaken en mij

inwerken in het te starten MPSRR-programma. Ajani zegt dat Heffinck onder mijn leiding zal moeten werken. Ik spreek maar meteen mijn bevreemding hierover uit: “Moet zoiets niet in zijn bijzijn gezegd worden? Waarom is dit gesprek onder vier ogen?”

Maar Ajani gaat er niet op in. Ik hoop dat mijn werkrelatie met Heffinck onder dit besluit niet zal lijden. Ik meen dat ik de komende twee maanden zijn ondergeschikte zou moeten zijn. Ik ben immers op proef? Maar die status komt niet eens meer aan de orde. Over twee weken moet ik de projectleiding al van hem overnemen.

De volgende dagen zijn gevuld met kennismakingen. Ook word ik rondgereden naar plekken in de buitenwijken van Monrovia waar CRT's bezig zijn de wegen te verbeteren en de doorgangen voor het verkeer weer vrij te maken door het weghakken van overhangende bomen en opdringende begroeiing in de bermen. De teams bestaan uit ex-rebellen en kindsoldaten samen met de lokale bevolking, als onderdeel van het re-integratieproces. Ik verbaas me hoe in korte tijd na die vreselijke burgeroorlog mensen elkaar weer accepteren en zich gezamenlijk inzetten. Vrouwen zorgen voor een voedzame lunch waarvan de ingrediënten door het project van UNOPS worden verstrekt.

Ik krijg veiligheidsinstructies, waaronder het gebruik van de radio's voor verbinding met de diverse hulporganisaties in het land. Voor de deur staat mijn gloed-

nieuwe Toyota Landcruiser 4WD met airco en een HF-radio met lang zwiepantenne, zodat ik overal in het land bereikbaar ben. In Monrovia heb ik een handradio die altijd open staat. Mijn militaire radio-opleiding komt na vele jaren opnieuw van pas. Kennis van de procedures uit mijn diensttijd komt tot mijn eigen verbazing weer boven. Mijn chauffeur heet John Addy en komt uit Gambia.

De baas van Ajani, Adema Guindo, de Resident Representative (RR), is nog met vakantie. Over enkele dagen komt Damali, de Program Management Officer (PMO), uit New York naar Liberia voor mijn officiële introductie en de overdracht van het project. Na bestudering van het projectdocument heb ik destijds ja gezegd. Maar ik heb nog niet eens een contract, weet mijn salaris niet en ook niet hoe de verlofregeling zal worden geregeld. Dat laatste is voor mij heel belangrijk, want ik wil om de twee maanden een week naar huis.

Met een van mijn medewerkers rijd ik naar de stad. Wat ik aantref is een volstrekt uiteengeslagen dorps- en platelandsgemeenschap van vluchtelingen, ontheemden en achtergebleven bewoners. Alle gebouwen zijn zwaar beschadigd. Voor kapotgeschoten en gesloopte ramen van vroegere ministeries en kantoorgebouwen hangt was te drogen en komt de rook van vuurtjes naar buiten, ten teken dat er mensen wonen. De muren zijn door vocht verkankerd. Alles is smerig, armoedig, verpauperd.

Water- en elektriciteitsvoorzieningen functioneren niet meer en er zijn maar heel beperkte noodvoorzieningen. En dan te bedenken dat de mensen een paar maanden geleden nog door een hel zijn gegaan en een deel van hen zelf aan moord- en roofpartijen heeft meegedaan. De mensen kijken somber en zorgelijk. Vooral in deze regenperiode zijn de wegen modderpoelen met veel vuilnis, een bekend beeld van armoede en een machteloos bestuur.

Uiteraard is het prettig dat ik zelf onder goede omstandigheden mijn werk kan doen, maar de tegenstelling is schrijnend groot. Ook veel UN-medewerkers hebben de burgeroorlog meegemaakt. Veel van hun bezittingen hebben ze verloren toen ze werden geëvacueerd. De vele veiligheidsmaatregelen zijn daarom niet verwonderlijk, vooral ook met het oog op de komende verkiezingen, waaraan ook war lords meedoen. Er is een grote kans dat een van hen president wordt.

23 juni 1997 | Na enkele dagen in het gastenverblijf te hebben gewoond, verhuis ik naar een bungalow die ik deel met Gebremedhin Hagoss, de politiek adviseur van de UN hier in Liberia. We hebben elk een slaapkamer met eigen badkamer. Op mijn kamer staat een elektronisch gevaarte ter grootte van een forse piano. Het blijkt een satelliettelefoon die ik in geval van oorlogsdreiging moet gebruiken voor verbinding met New York.

Ik verdenk Hagoss ervan dat hij van kamer is verwisseld en daarmee de verantwoordelijkheid voor het gebruik van dit apparaat bij mij neerlegt. Moet ik een instructie aanvragen? Verder hebben we gezamenlijk een grote eetwoonkamer en keuken met kok, die volgens Hagoss spoedig moet worden vervangen.

27 juni 1997 | Gister is Damali aangekomen. Weken geleden heb ik haar in New York ontmoet. Deze middag stelt zij me voor aan de interim minister van Planning, die kantoor houdt in een zes verdiepingen hoge betonnen toren. Ik vertrouw de lift nooit en wip wat ijdel de twaalf trappen op. Maar de lift functioneert helemaal niet en even later volgt Damali op pumps mij hijgend naar boven. Met de minister praten we over het plan voor de wederopbouw, hoe we vooral de vraag van de mensen zelf willen beantwoorden en hen de werkzaamheden laten uitvoeren onder leiding van onze projectmedewerkers. Deze laatsten zullen wij zelf opleiden als de toekomstige provincieambtenaren tot managers in de verschillende departementen zoals onderwijs, gezondheidszorg, water en sanitair, weg- en waterbouw en landbouw. Daarmee maken we tevens een begin met de decentralisatie van de macht. Hij vindt het een goed plan en verwacht dat zijn opvolger het daarmee eens is. We wachten in spanning de verkiezingen af.

Vandaag stelt Damali mij voor aan de bijeengeroepen medewerkers als de nieuwe CTA. Johan Heffinck blijft gelukkig nog tot eind september. Hij zal dus onder mijn leiding moeten werken, dat is voor ons beiden moeilijk. Ik ben gerekruteerd omdat UNDP niet wil dat Johan het project voortzet. Na zeven jaar Liberia-ervaring heeft hij in dit land een goede naam opgebouwd en velen vragen zich af waarom dit moet gebeuren. Het heeft waarschijnlijk ook met botsende persoonlijkheden te maken tussen Johan en de RR. Johan is arts, hij weet qualitate qua wanneer hij een beslissing moet nemen en kent zijn verantwoordelijkheid. Dat is binnen UNDP nauwelijks mogelijk waar de route vooral van bovenaf wordt bepaald. Ik spreek heel kort de medewerkers toe: "Ik wil dat we als een team opereren, waarin iedereen optimaal kan functioneren. Ik wil de paraplu zijn waaronder die wijze van werken wordt gegarandeerd en ik zal niet toestaan dat derden onder die paraplu verdeeldheid zaaien en onrust veroorzaken."

Maar ik hoor dat ik nu al te maken heb met personeel dat niet voldoet en waarover ik een besluit moet nemen.

Damali is een Libanese, een dametje met felle ogen die veel aandacht eisen. De discussies met haar zijn niet gemakkelijk. Ik vermoed dat ze weinig projectervaring heeft en dat ze daardoor niet de juiste argumenten hanteert. Ze kent de roddelwereld van de UN, maar reageert heel zakelijk op de consequenties. Zondagmorgen ga ik met haar naar de Baptist Church, maar de dienst valt

tegen omdat het onverstaanbaar is, zowel door het Liberiaanse Engels als door de geluidsversterking. Na twee uur lopen we weg. Onder de lunch delen we wat van ons leven. Toch heb ik moeite te ontdekken met wie ik te maken heb en ook met haar optreden. Haar houding heeft iets ongenaakbaars, zelfs in onze zakelijk gesprekken. Het lijkt of ze twee petten op heeft en het is net of ze zich voortdurend bedreigd voelt. Maar ik aarzel daarover te beginnen, omdat ze zich natuurlijk gekwetst voelt als ik dat opmerk.

Mijn huisgenoot Hagoss komt uit Ethiopië en is een wijze, hoge diplomaat. Hij was onder andere lid van de Security Council tijdens de Golfoorlog en is verschillende malen gevraagd om als Deputy Minister (staatssecretaris) in de landsregering deel te nemen. Een buitengewoon sympathieke man, waarbij ik me onmiddellijk op mijn gemak voel. Ik vertel hem dat ik mij bij de overdracht van het project enigszins verlegen heb gevoeld, omdat Johan Heffinck op deze wijze opzij gezet is. Hij adviseert de situatie te accepteren zoals zij is en er verder het zwijgen toe te doen: “Te zijner tijd kun je je bij de RR laten ontvallen dat je Heffinck heb leren kennen als een ‘decent and competent person’. Wacht dan de reactie af, maar ga geen discussie aan.”

8 juli 1997 | Vandaag vertrek ik voor een driedaagse veldtocht per helikopter naar het Noorden. Twee dagen

geleden heb ik John Addy met de auto al op pad gestuurd. Die vangt mij daar op en rijdt mij en Ajani dan rond en terug. De heli is een Russische machine met drie Russische bemanningsleden, twaalf passagiers en vracht, waaronder twee grote drums met brandstofolie. Met veel lawaai stijgen we op in de richting van de luchthaven om te tanken. We vliegen laag over de moerassen die rond Monrovia liggen. Het regent. De tocht gaat eerst naar Vahun in het noordwesten, vervolgens naar Zorzor dat in het noordoosten ligt, en tenslotte naar Voinjama helemaal in het noorden. We vliegen laag boven een eindeloos regenwoud. Hier en daar zie ik een bruine rivier, soms een rode weg, maar verder alleen maar groen. Het gebied is heuvelachtig zodat we soms tussen de bomen vliegen. Het wordt prachtig weer. Ik open mijn patrijspoort zodat ik het natte regenwoud kan ruiken. De tocht duurt de hele morgen, vanwege de twee tussenlandingen.

Tegen lunchtijd arriveren we in Voinjama. Het programma van Johan Heffinck heeft hier een POC. Vanaf 1 september zal dit centrum voor ons project worden getransformeerd tot een ARDU. Hier zal een eerste proef- of leerproject starten om richtlijnen op te stellen waaraan de komende projecten in deze provincie moeten voldoen. Daarvan moeten we een handboek schrijven over hoe we een behoeftenonderzoek in een gemeenschap moeten uitvoeren, hoe ze daarin vervolgens de prioriteiten kunnen bepalen - de zogenoemde projectidentificatie, hoe ze

dan een project formuleren en hoe ze dat moeten uitvoeren. Hier traint ons project de mensen in projectplanning, technisch management in de verschillende sectoren en financieel management. Iedere volgende maand zullen we een POC in een andere provincie in een ARDU omzetten. De grensplaats Voinjama is als eerste locatie gekozen, omdat er aan beide kanten van de grens vluchtelingen zijn. Een bijkomend doel is dat mensen aan de andere kant van die grens zien dat we in hun thuisland werken aan de herbouw en het herstel van de infrastructuur van wegen en bruggen, de gezondheidszorg en het onderwijs en dat de tijd is gekomen om naar huis te gaan.

De Field Manager van de POC staat ons op te wachten. Mijn auto is inmiddels ook gearriveerd. John neemt onmiddellijk gedienschtig mijn bagage over. Ik voel me een pasja. Dat gevoel is gauw voorbij als we het huidige kantoor bezoeken: een groot smerig gebouw met een minimum aan voorzieningen. Enkele mensen van de militaire waarnemers van de UN, UNOMIL, bewonen een deel van het gebouw. Er is een gezamenlijke eetkeuken, waar een meid wat aanmoddert tussen een aanrecht zonder gootsteen, een tafel en een elektrische kookplaat. De chaos is onbeschrijfelijk en ik ben blij dat ons kantoor die dag voor het eerst in gebruik wordt genomen in een volledig door het project gerenoveerd huis, bovenop een heuvel met een wijds uitzicht op de omgeving. De Field Manager heeft een eigen woon-slaapkamer. Er zijn lo-

geerkamers, waarvan ik er een gebruik. Ik worstel die nacht met de badkamerdeur. Die draait naar binnen, rakelings langs de wastafel en het bad, en slaat dan tegen de toiletpot. Er is nauwelijks plek om binnen te komen of om er weer uit te gaan. Bovendien is er nog geen wateraansluiting. Een groot vat staat onder de wastafel, tot de rand toe gevuld met water, maar zonder mandibakje, waarmee ik het water kan scheppen om te baden; te 'mandiën'. Om het toilet door te spoelen moet ik het vat maar schuin houden en dan schommelen, zodat het water over de rand in de pot gulpt. Uiteraard knoei ik dan op de nog vuile vloer zodat mijn blote voeten nat en smerig worden. Voordat ik onder de klamboe duik, laat ik mijn voeten over de rand van het bed steken tot ze opgedroogd zijn, veeg dan het vuil eraf met mijn handen en kruip onder het laken.

De volgende morgen spreek ik buiten met een van de bewakers. Voor een dollar per dag doet hij dankbaar zijn werk: "I am grateful to you."

Zijn beide ouders, broers, zuster en vrouw zijn in de oorlog allemaal omgebracht. Hij is het oerwoud ingevlucht en heeft zich daar een jaar verborgen gehouden, alleen in het bezit van een mes en levend van wat de natuur hem te bieden had. Ik moet mijzelf er voortdurend aan herinneren dat de mensen hier onvoorstelbaar geleden hebben. Dit project biedt wel hoop, maar is echt niet het belangrijkste in hun leven. Ik moet er bovendien nog

aan wennen dat mensen mij persoonlijk bedanken voor wat ik in opdracht uitvoer. En waarvoor ik ook nog betaald word; soms voel ik me schuldig.

Die middag hebben we besprekingen met de lokale autoriteiten en verschillende hulporganisaties en de volgende morgen bezoeken we projecten. Het heeft ook hier de afgelopen nacht hard geregend, zodat de Landcruiser halverwege de morgen op een buitenweg vast loopt in de rode slik. Ajani dwingt John door te rijden, terwijl John duidelijk aangeeft dat het niet kan. We kunnen nu niet meer voor- of achteruit. De arme jongen trekt kousen en schoenen uit en rolt zijn keurig gestreken broekspijpen op, maar lang niet hoog genoeg. Tot zijn knieën staat hij in het roodbruine water en probeert de lier aan een boom te bevestigen en ons zo op de motor uit de problemen te trekken. Maar het lukt niet. Met de radio roepen we een andere projectauto op die ons, na wat rukken en trekken, weer vlot krijgt. En Ajani en ik zitten keurig schoon achterin de auto de hulpverlening aan te zien. Op dat moment besluit ik dat niemand zich in het vervolg mag bemoeien met de beslissingen van de chauffeur over wat wel en niet kan. Ik zie dat ik bij Ajani duidelijk een grens overga als ik zeg: "Bij mij is uitsluitend de chauffeur verantwoordelijk voor de auto en het rijden."

Het is een regel die ik na aankomst aan de hele projectstaf meedeel en invoer. Het brengt een behoorlijke men-

taliteitsverandering bij de chauffeurs met zich mee, ook in de andere UN-organisaties. Collega-projectmanagers zien dat hun chauffeurs 's morgens onder de motorkap duiken, het water- en oliepeil en andere zaken controleren en ze vragen mij hoe mijn chauffeurs zijn geïnstrueerd. Ik verbaas me dat dit niet in de taakomschrijving is opgenomen. Misschien ook wel, maar dan werd daar niet de hand aan gehouden.

We bezoeken enkele projecten in Zorzor, een wat kleinere stad, waar vrouwen bij elkaar zijn om te leren hoe ze in hun eigen onderhoud kunnen voorzien door kleding en zeep te maken. Het is een vrolijke groep leergierige mensen. Vervolgens gaat de reis naar Gbarnga, een tocht van enkele uren, meermalen vertraagd. Onze CRT's verbreden ook hier de weg door bomen in de berm te kappen. Deze vallen over de weg en moeten nog worden verwijderd. Ook moeten we regelmatig door diepe modderpoelen. En heel die tocht links en rechts een muur van groen van het regenwoud. Er huist geen groot wild meer, zelfs geen apen. Allemaal opgegeten, zegt men, door vluchtelingen voor het geweld. In Gbarnga komen we tegen het donker aan, waar we kunnen mandiën, eten en slapen.

11 juli 1997 | Terug in Monrovia krijg ik een lastige dag. Stafvergadering, stukken tekenen, taken verdelen, naar de UN-dokter om mijn oren te laten uitspuiten: an-

derhalf uur wachten om waterstofperoxyde mee te krijgen en te horen dat ik morgen bij hem op het spreekuur in het ziekenhuis moet komen voor de ingreep, omdat hij hier het gereedschap niet heeft. Intussen zit ik met zoveel dingen in mijn hoofd die moeten gebeuren. Maar ik weet nog niet wie ik wat kan opdragen om uit te zoeken.

Ik ben blij met mijn Deputy Sami Alkatim, een Suda-nees. Hij is administratief en financieel exact op de hoogte, kent het UN-systeem en weet veel voor te berei-den zodat ik een overwogen besluit kan nemen. Verder heb ik een prima secretaresse, Estella Clark, die ook van wanten weet. De meeste medewerkers zijn goed en de sfeer is prima. Vanmorgen op kantoor kwamen velen even langs om te zeggen: “Welcome back, how was the trip?” Dat is hartelijk thuiskomen.

Johan Heffinck is deze week met verlof naar vrouw en kinderen in Abidjan. Hij is op zoek naar werk. Jam-mer dat hij moet vertrekken, maar fijn dat hij tot het eind van zijn contract – eind september – blijft en mij er niet op aankijkt dat het voor hem is afgelopen. Hij denkt zelfs buitengewoon hartelijk mee, werkt mee en adviseert. Binnen de kring van UN-collega’s hoor ik al-leen maar goede dingen over hem. Zijn rechterhand, de Oostenrijker Daniël Seller, heeft besloten zijn contract niet te verlengen. Jammer, want ook hij is een harde werker met veel inzicht en initiatief, goed gebekt en goed

in geschrift. Hij is wel teleurgesteld dat ik Sami als mijn Deputy heb benoemd, hij was natuurlijk graag zelf gebleven. Maar die keus heb ik heel bewust gemaakt en daar hebben anderen mij in bevestigd; de twee Europeanen overruleden Sami en daardoor kwam hij tot nu toe niet tot ontplooiing. Zo zit ik midden in personeelsaangelegenheden.

Het CRT-project van Johan Heffinck draagt mij zevenenveertig half uitgevoerde projecten over met vijftientwintig mensen. De kwaliteit van een en ander moet ik nog uitzoeken. We moeten nog zo'n achthonderdduizend dollar uitgeven aan deze projecten, over het hele land verspreid. Sommige zijn op dit moment niet eens te bereiken. Ze zijn van heel verschillende aard, zoals het scheppen van werkgelegenheid, het verwerven van een inkomen, landbouwverbetering en het werken in coöperatief verband. Als extraatje krijgen we hiervoor ruim een miljoen dollar. Maar ik heb nog geen kantoorruimte en mijn eigen project raakt hierdoor minstens twee weken achterop. Van die vijftientwintig mensen wil ik er op dit moment maar tien zien voor een onderhoud. Op basis van hun cv wil ik ze overhevelen naar het nieuwe MPSRR. Het oude CRT-project wordt afgebouwd.

12 juli 1997 | De halve dag heb ik doorgebracht in het ziekenhuis om mijn pijnlijke oren te laten uitspuiten. Een bijzondere ervaring. De gangen liggen vol met

patiënten of met hun familieleden en met etenswaren die zij in de gangen koken of opwarmen. Ik meld me bij de afdeling waar ik aan een man achter een loket honderd dollar moet afgeven. Een ontvangstbewijs krijg ik niet, maar ik besluit daar nu geen probleem van te maken, ook al vermoed ik dat de arts daar niets van te zien krijgt. Iemand gaat mij voor naar de behandelkamer waar de UN-dokter al voorbereidingen treft. Het is één grote treurnis wat ik om mij heen zie: vervuilde en kapotte wanden, alle apparatuur smerig en verroest en slechte verlichting. Ik neem plaats op de behandelstoel. De dokter legt uit dat mijn oren niet worden uitgespoten maar uitgezogen met een dun buisje aan een slang, aangesloten op een vacuümpomp en een groot glazen vat waarin het oorsmeer van honderden voorgangers te zien is. Het is uiterst pijnlijk als het buisje het trommelvlies raakt en ik vraag me kokhalzend af of ik me wel aan deze behandeling moet onderwerpen. Maar vooruit, ik heb oorpijn en het werk wacht. Het zal zo wel gebeurd zijn. Maar nee, de dokter neemt telkens lange pauzes tussen het zuigen door. In Egypte werd ik destijds liggend behandeld in een operatiekamer door een arts, met twee verpleegsters die mij geruststellend toespraken. In Nederland spuit een doktersassistente pijnloos mijn oren uit in nog geen tien minuten. Maar hier in Liberia krijg ik voor honderd dollar wel iets heel bijzonders.

17 juli 1997 | Mijn bottom-up benadering van het project begint zich duidelijker af te tekenen. De bewoners bepalen zelf wat, waar en wanneer wordt gerealiseerd. In Voinjama, in het noorden, beginnen we een pilotproject: enkele kleine projecten op het gebied van wederopbouw van scholen en kleine gezondheidsposten. We gaan de bewoners helpen bij de formulering van hun plannen voor hoe de regio er op de middellange termijn er uit zou moeten zien en bij de keuze welke projecten het komende jaar het eerst aan bod moeten komen. We gaan nauw samenwerken met een ander UNDP-project van trainingsprogramma's voor capaciteitsopbouw op lokaal niveau. Vanmiddag heb ik samen met de projectleider Abdullah Barre een gesprek met Rajah, vertegenwoordigster van USAID, de uitvoerende hulporganisatie van de Amerikaanse regering. Zondag waren wij door haar uitgenodigd voor een brunch. Ze bewoont een eenvoudige bungalow, halverwege een prachtig begroeide helling die afdaalt naar het strand met fantastisch uitzicht op de oceaan. Zij is enthousiast over het project en wil het voordragen om het met een miljoen dollar te steunen en later wellicht nog meer. Dat lijkt al met al succesvol. Verder probeer ik dit project het centrum te laten zijn voor de coördinatie van programma's van andere donoren en organisaties om te voorkomen dat er overlappingen ontstaan. UNDP zou eigenlijk een coördinerende rol moeten spelen in de hulpverlening na rampen

en conflicten. Eerder miste ik dat al in andere landen. Ik kan dat nu alleen maar voorstellen of gewoon het initiatief nemen voor dit project. Sommige organisaties zullen daar niet aan willen meewerken en hun eigen route bepalen. Ik heb geen mandaat om dit op te leggen en daarom zal veel afhangen van mijn argumenten en overtuigingskracht.

In drie andere plaatsen komt ook een vestiging van ons project als vervanging van een POC: Gbarnga, Buchanan en Monrovia. Daar beginnen we ook met enkele kleine projecten en zullen we de ervaring van Voinjama introduceren. Daarna zetten we vier nieuwe centra op in andere counties, zodat we tenslotte in alle acht counties een ARDU-steunpunt hebben. Volgens planning is dat eind van het jaar gerealiseerd.

Deze morgen heb ik opnieuw een gesprek met de minister van Planning van de interim regering. Hij stemt in met mijn voorstellen. Het is de vraag of de nieuwe regering dat ook zal doen. Hij heeft daar zorgen over. Alle aandacht - en ook vrees - is gericht op de presidentsverkiezingen die volgende week zullen plaatsvinden. Een belangrijke kandidaat is Charles Taylor, hoofd van het rebellenleger en verdacht van de moord op de vorige president, Samuel Doe.

Maar het land zit aan de grond. Monrovia is verpauperd door de langdurige oorlog. Veel gebouwen hebben geen dak meer en zijn ontdaan van raam- en deurkozijnen. Aan het wasgoed voor de gaten en de rook van vuurtjes binnen zie je dat de voormalige ministeries en andere overheidsgebouwen, appartementen en kantoren ondanks dat toch bewoond zijn. Maar ook in het binnenland zijn bijna alle gebouwen ruïnes: scholen, klinieken en gezondheidsposten en marktgebouwen. Zo'n 145 duizend mensen zijn gedood. Van de bijna drie miljoen Liberianen is bijna de helft ontheemd, gevlucht naar buurlanden (de refugees, de 'echte' vluchtelingen) of binnen de landsgrenzen gevlucht (de displaced people, de ontheemden). Op de wegen zijn blokkades en controlepunten die het West-Afrikaanse beveiligingsleger ECOMOG – veelal Nigerianen – bewaakt. Het regenwoud herbergt nog restanten van gewapende rebellen die in het geweer zullen komen als hun kandidaat niet tot president wordt gekozen. Een spannende aangelegenheid met de mogelijkheid van gevaarlijke verrassingen. De mensen in het veld trekken we uit veiligheidsoverwegingen van 15-25 juli terug in Monrovia om de verkiezingen van 19 juli af te wachten.

Jammer dat ik mij daarom niet volledig op de inhoud van het programma kan concentreren maar ook met de beslommingen van alle dag te maken heb. Dat be-

tekent bijvoorbeeld dat ik moet bemiddelen in hoogst emotionele discussies tussen twee mensen, zoals gisteravond tussen Johan Heffinck en mijn Deputy Sami, twee mannen die elkaar vanuit het verleden veel dingen verwijten. Ik probeer ze over en weer begrip op te laten brengen. Na anderhalf uur is er vrede en roken ze samen een sigaret om de gemoederen te kalmeren. Ik heb dan weinig gezegd, maar ga wel doodop naar bed.

23 juli 1997 | De verkiezingen op 19 juli zijn gelukkig rustig verlopen. Zoals verwacht is voormalig rebel Charles Taylor en zijn National Patriotic Party met ruim vijfenzeventig procent tot president verkozen. Taylor voerde nota bene campagne met de slogan: “He killed my ma, he killed my pa, but I will vote for him.”

Ellen Johnson Sirleaf van de Unity Party, in 1971 afgestudeerd aan de prestigieuze Harvard Universiteit en met een carrière bij de Wereldbank, behaalde nauwelijks tien procent van de stemmen. De algemene verklaring voor Taylors winst is dat de mensen moe zijn van de oorlog. De dreiging is reëel dat er opnieuw chaos en wreedheden zouden volgen wanneer hij had verloren. Maar het land is een ruïne en er is weinig vertrouwen dat deze man zich voor wederopbouw en ontwikkeling zal inzetten. De plechtige inauguratie is 4 augustus.